

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ УРОЛОГІЇ У ДНІПРОПЕТРОВСЬКІЙ ОБЛАСТІ (ДО 85-РІЧЧЯ СТВОРЕННЯ ТОВАРИСТВА УРОЛОГІВ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

В.П. Стусь, С.І. Баранник

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»

На Катеринославщині до 30-х років минулого століття спеціалізованої урологічної допомоги не надавалось. Амбулаторні хворі відвідували шкірно-венеричні диспансери, де ними опікувалися венерологи і так звані «цистоскопісти». У стаціонарах, у тому числі і в хірургічних клініках, якими завідували професори О.О. Абражанов, Я.Й. Гальперн, урологічних хворих лікували хірурги, які для інструментального дослідження урологічних хворих залучали цистоскопістів, що приходили зі своїми цистоскопами [3].

Професор О.О. Абражанов (1867–1931) у 1923 році очолив хірургічну клініку кафедри факультетської хірургії Дніпропетровського медичного інституту, на якій виконувалися пієлота нефролітомії, нефректомії та ін. Він очолював Дніпропетровське хірургічне товариство, був співредактором «Дніпропетровського хірургічного журналу». Життя Олександра Олексійовича – повне пошуків і постійної праці – обірвалося 30 квітня 1931 року біля операційного столу при виконанні операції хворому на двосторонній нефролітіаз [5].

Поступово розширювалося поле наукової роботи на кафедрах Катеринославського медичного інституту. Це сприяло виданню у 1922 р. у Катеринославі за редакцією Я.Й. Гальперна і професора С.П. Федорова журналу «Новий хірургічний архів». Журнал став досить популярним серед вчених і видавався регулярно до початку Другої Світової війни. Із 1946 р. журнал став видаватися в Києві під назвою «Клінічна хірургія». Із 1923 до 1925 р. Яків Йосипович був деканом лікувального факультету, а з 1925 до 1926 р. – проректором з наукової роботи Катеринославської медичної академії. Він очолював хірургічну секцію єдиного наукового медичного товариства. У його статтях піднімалися актуальні проблеми хірургії та оперативної урології, наводилися дані про вітчизняний та зарубіжний досвід, про методи вирішення багатьох важливих проблем практичної хірургії та урології [2,3].

До початку 30-х років урологічна допомога населенню розвивалася двома шляхами: перший у венерологів і цистоскопістів, а другий як розділ хірургії. Венерологи і цистоскопісти лікували урологічних хворих у шкірно-венеричних диспансерах. Вони повністю відповідали рівню знань і наукових досягнень того часу. Урологічна допомога, яка розвивалася в шкірно-венеричних диспансерах, не виходила за межі малої урології [4].

У 1923 р. завідувачем кафедри загальної хірургії Дніпропетровського медичного інституту призначено професора В.М. Деревенка, який завідував кафедрою до 1930 р. Базою клініки стало хірургічне відділення міської лікарні № 2 на 50 ліжок, до штату якого входили три асистенти. В.М. Деревенко був прекрасним клініцистом-діагностом. Пройшовши хорошу школу у С.П. Федорова, він першим із хірургів у Дніпропетровську став застосовувати і широко впроваджувати в практику інструментальне урологічне дослідження та операції на сечовивідних шляхах. Результатом його багаторічної наукової роботи стала рукописна праця «Посібник з хірургії», в якому окремі розділи були присвячені обстеженню і хірургічному лікуванню урологічних захворювань [1,2].

Урологічні захворювання лікувалися і на інших кафедрах Дніпропетровського медичного інституту – факультетської (проф. С.К. Соловйов), загальної хірургії (проф. М.Т. Фрідман, Є.Ю. Крамаренко) та ін.

Професор С.К. Соловйов (1881–1941) із 1931 до 1941 р. – завідувач кафедри факультетської хірургії ДМІ. Сергій Костянтинович написав роботу про лікування крипторхізму, гінекомастії та ін. За час його керівництва кафедрою співробітники кафедри написали 26 наукових робіт, захистили 10 кандидатських дисертацій, з них три кандидатські дисертації з урології: А.І. Іванченко «Клініка і лікування паранефриту»; Я.З. Пікус «Гіпертрофія простати»; М.Є. Демко «Лікування крипторхізму» [5].

У 1939 р. кафедра загальної хірургії була реформована. Для студентів лікувального факультету її перебазували в міську лікарню № 3 (нині міська лікарня № 9). У 1939/40 навчальному році завідував нею професор М.Т. Фрідман, роботи якого були пов'язані з питаннями травматизму, в тому числі і з відкритими і закритими ушкодженнями органів сечостатевої системи.

Для студентів педіатричного та санітарно-гігієнічного факультетів (у 1939/40 навчальному році) була організована кафедра загальної хірургії на базі міської лікарні № 2 на чолі з професором Є.Ю. Крамаренком. Наукова тематика кафедри була пов'язана з питаннями пластики рецидивних гриж із використанням гумової губки, метаплазії сполучної тканини при зміщенні дефектів сечового міхура та ін. [2, 3].

У клініці загальної хірургії урології, як спеціальності, надавалося велике значення. Урологічних хворих вів асистент Б.Т. Фукс. Після спеціалізації в клініці Б.Н. Хольцова і В.А. Гораша у 1930 р. він вперше у Дніпропетровську ввів урологічний амбулаторний прийом у палаці профілактики (поліклініці № 1) другої міської лікарні Дніпропетровська.

У 1924 р. на базі 3-ї міської лікарні відкрито кафедру дитячої хірургії, яку очолив професор М.Ф. Руднев (1874–1930). На цій кафедрі почали надавати урологічну допомогу дітям. За короткий час йому вдалося удосконалити навчальну роботу, створити передову клініку, яка нині названа його ім'ям. Кафедра дитячих хвороб стає центром підвищення кваліфікації дитячих лікарів. Науковий напрямок – вивчення патології нирок у дітей і розладів харчування при різноманітних видах вигодовування. М.Ф. Руднев – автор понад 50 наукових робіт, але найбільшої уваги заслуговує праця «Захворювання нирок і сечових шляхів у дитячому віці» [3].

У 1932 р. у 2-й міській лікарні Дніпропетровська було розгорнуто 20 урологічних ліжок, які стали базою Дніпропетровського інституту удосконалення лікарів. У 1940 р. кількість урологічних ліжок у Дніпропетровську було збільшено до 30. Вони стали також базою доцентського курсу з урології медичного інституту. У відділенні працювали, крім доцента Б.Т. Фукса, який очолював курс, асистент і ординатор інституту удосконалення лікарів І.С. Ємець. Напередодні Другої Світової війни доцентський курс був реорганізований у кафедру інституту удосконалення лікарів [4].

У Кривому Розі у 1932 р. Л.П. Крайзельбруд розгорнув 15 урологічних ліжок при першій

міській лікарні. Пізніше він завідував кафедрою урології Уфимського медичного інституту (помер у 1965 р.). Після його від'їзду з Кривого Рогу з 1936 р. ці ліжка вів Е.А. Стисін. Стационарну допомогу урологічним хворим у цей період надавали в хірургічних та терапевтичних відділеннях [4].

У травні 1935 р. у Дніпропетровську вперше організовано урологічне товариство, як секцію Всеукраїнського урологічного товариства. Воно об'єднало лікарів, які працювали за фахом і цікавилися цією спеціальністю, урологів (були одиниці), цистоскопістів, венерологів, хірургів, гінекологів. Загальна кількість склала 38 осіб. Першим головою товариства було обрано доцента Бориса Тимофійовича Фукса [3].

Б.Т. Фукс (1892–1973) народився в м. Нікополь в сім'ї купця. Медичну освіту здобув у Німеччині. Працював асистентом у другій робочій лікарні м. Дніпропетровськ у клініці хірургії, очолюваної проф. В.М. Деревенком. У роки громадянської війни був лікарем у бригаді Г.І. Котовського. Після громадянської війни за порадою проф. В.М. Деревенка, Б.Т. Фукс почав опікуватися урологією, неодноразово перебував на переривчастих курсах у клініці, очолюваній проф. С.П. Федоровим. Б.Т. Фукс пропагував паравертебральну анестезію в урології, про що доповів на I Всеукраїнському з'їзді урологів у 1938 р. Він був прихильником зведення яєчка за Омбреданом; вніс посильний внесок у вивчення пієлоренального рефлюксу. Результати цих досліджень повідомлені на засіданнях Дніпропетровського наукового товариства у 1930 і 1938 рр. Його кандидатська дисертація про міхурово-сечовідний рефлюкс у 1938 р. була опублікована як монографія. Після Другої Світової війни Борис Тимофійович повернувся до Дніпропетровська. Із 1946 р. до 1953 р. він працював доцентом і очолював курс урології на кафедрі госпітальної хірургії, якою завідував проф. Т.Я. Гнилорібов.

У 1945 р. наказом МОЗ України професора Т.Я. Гнилорібова (1901–1970) направили на посаду завідувача кафедри госпітальної хірургії Дніпропетровського медичного інституту. Він обіймав також посаду декана лікувального факультету. Оригінальними були його лекції, які він називав клінічними. На кожну лекцію запрошували 3–7 хворих. Спочатку професор проводив опитування хворих, потім демонстрував фізикальні обстеження, виділяючи симптоми захворювання, і залучав до цього процесу студентів. Щомісяця Тимофій Яремович проводив «академічний» обхід по одній темі. До такого

обходу готувалися всі викладачі та студенти. Як хірург, був багатогранним, добре володів розділами загальної та військово-польової хірургії, травматології, урології, гінекології. Цікавими були розробки Т.Я. Гнилорибова з кишкової пластики, у тому числі сечового міхура. За досягнення в практичній і науковій діяльності він був нагороджений двома орденами Трудового Червоного Прапора, орденом «Знак Пошани», медалями. Йому присвоєно звання заслуженого діяча науки СРСР. Автор понад 300 наукових праць, 5 монографій. Під його керівництвом захищено 7 докторських і 22 кандидатські дисертації [2, 3, 4].

Урологічне відділення на 30 ліжок у ці роки розташовувалося в терапевтичному корпусі лікарні ім. І.І. Мечникова. Завідував відділенням І.С. Ємець. Із 1948 р. відділення очолила лікар-уролог А.П. Ледньова.

Із 1935 до 1939 р. проведено 24 пленарних засідання урологічного товариства. Заслухано 25 доповідей, зроблено 76 демонстрацій хворих. Ретроградна пієлографія рекомендувалася лише для визначення стану здорової нирки, оскільки при туберкульозній нирці вона приховувала у собі небезпеку дисемінації туберкульозу (пієловенозний рефлюкс). Пропонувалося широко користуватися посівами сечі на спеціальні середовища. Операції виконували під паравентральною анестезією або внутрішньовенним (гексеналовим) наркозом.

У той час у Дніпропетровську був великий виробничий і побутовий травматизм і члени товариства не залишилися осторонь. Б.Т. Фукс у 1936 р. виступив із доповіддю про закриті розриви нирок на обласній конференції хірургів, поділившись успіхами лікування цього контингенту хворих на основі великого власного матеріалу. Доцент Н.П. Ковальський доповідав на засіданні урологічного товариства про досвід лікування переломів кісток тазу з ушкодженнями сечового міхура і сечівника.

Напередодні Другої Світової війни в Дніпропетровській області було 45 урологічних ліжок (30 – у Дніпропетровську та 15 – у Кривому Розі) і один спеціалізований урологічний прийом у Дніпропетровську, крім прийому урологічних хворих у 3 шкірно-венеричних диспансерах. Працювали чотири урологи (3 – у Дніпропетровську та один – у Кривому Розі) і 5–6 цистоскопістів «гонурологів», що займалися малою урологією.

Із 1941 до 1943 р. Дніпропетровська область була окупована фашистськими загарбниками, які заподіяли багато руйнувань, у тому

числі і справі охорони здоров'я. Урологічні ліжка були ліквідовані.

На початку Другої Світової війни кафедри медичного інституту були евакуйовані. Більшість співробітників, у тому числі і урологи, будучи кваліфікованими фахівцями, працювали в хірургічних госпіталях. При окупації області та Дніпропетровська спеціалізована урологічна допомога населенню не надавалася. Після звільнення Дніпропетровська від німецьких загарбників у будівлі нинішнього «Дома Союзів» був розташований евакогоспіталь. Із 1944 до 1948 р. у ньому працювала А.П. Ледньова, яка добровільно зголосилася вести поранених урологічного профілю (досвід роботи вона набула раніше в госпіталі під керівництвом проф. А.А. Чайки). Поранені були згруповані у дві палати загальною чисельністю до 30 осіб. Із 1945 р. в госпіталі цей контингент поранених консультував Б.Т. Фукс.

В умовах важких наслідків окупації у звільненій області необхідно було заново створювати спеціалізовану урологічну допомогу населенню. До того ж, урологи зіткнулися з новими труднощами. Керівники охорони здоров'я не вважали за потрібне відкривати спеціалізовані урологічні ліжка, мотивуючи тим, що допомога урологічним хворим у достатньому обсязі надається в загальнохірургічних відділеннях. За роки війни зменшилась і до того мізерна кількість урологів: одні загинули на війні, інші не повернулися до Дніпропетровської області.

При активній наполегливості урологів і сприянні завідувача міського відділу охорони здоров'я М.В. Хомутова (у подальшому заступника міністра охорони здоров'я СРСР) у серпні 1946 р. було відкрито у Дніпропетровську урологічне відділення на 30 ліжок на території обласної лікарні ім. І.І. Мечникова. Воно обслуговувало населення міста та області. У цьому ж році відділення стало базою доцентського курсу з урології факультетської хірургічної клініки (зав. клінікою проф. Т.Я. Гнилорібов) Дніпропетровського медичного інституту. Завідувачем цим курсом став доцент Б.Т. Фукс. У цьому відділенні готували урологів, бо була така нагальна потреба в області [4].

У вересні 1947 р. Є.Ю. Свірський відкрив урологічний амбулаторний прийом у Кривому Розі і було виділено 10 урологічних ліжок у хірургічному відділенні, яким завідував хірург-уролог А.А. Коген. У 1956 р. на базі 1-ї міської лікарні було відкрито урологічне відділення спочатку на 30 ліжок, а потім було розширено до 50 ліжок. Першим завідувачем відділення був І.С. Каледін.

У січні 1948 р. у Дніпродзержинську завідувач хірургічним відділенням кандидат медичних наук Р.К. Крікент (згодом завідувач кафедри загальної хірургії Дніпропетровського медичного інституту) відокремив 15 урологічних ліжок і відкрив урологічний амбулаторний прийом при міській лікарні №1.

У 1952 р. урологічне відділення з обласної лікарні ім. І.І. Мечникова переведено в 10-ту міську лікарню. Разом із завідувачою відділенням А.П. Ледньовою були переведені лікарі Рогозіна і Гуревич. В очолюваному нею відділенні також працювали лікарі: Л.П. Теплицька, Г.П. Яник, Н.Л. Мішухіна, В.Г. Кравченко.

Після звільнення Дніпропетровська від німецьких загарбників продовжило роботу урологічне товариство. Його активній роботі сприяв тісний зв'язок з правлінням Українського товариства урологів, членом правління якого став Б.Т. Фукс. Слід зазначити, що в ту пору активно працював проф. Н.А. Левінсон, який часто виступав з питань лікування гонореї і трихомоніазу.

У червні 1949 р. в Нікополі в хірургічному відділенні міської лікарні №1 виділено 5 урологічних ліжок і відкрито урологічний амбулаторний прийом (Е.А. Полікевич).

У 1952 р. у лікарні ім. І.І. Мечникова організовано обласне урологічне відділення, яке очолив кандидат медичних наук І.І. Савельєв. Після того, як у 1953 р. Б.Т. Фукс пішов з кафедри хірургії медичного інституту і став завідувати відділенням у 10-й міській лікарні, доцентом кафедри за курсом урології був обраний І.І. Савельєв. У 1957 р. А.П. Ледньова знову очолила урологічне відділення 10-ї міської лікарні. На той час у дорослому урологічному відділенні було 10 дитячих урологічних ліжок. Протягом тривалого часу А.П. Ледньова була позаштатним спеціалістом міського відділу охорони здоров'я та активно брала участь у діяльності урологічного товариства [3].

Завдяки розпорядженням Міністерства охорони здоров'я України (МОЗ), згідно з якими у штат облздороввідділу міністерством введена одиниця позаштатного обласного уролога, дещо покращилася урологічна допомога. У Дніпропетровській області першим обласним урологом був призначений доцент Б.Т. Фукс. Обласний уролог отримував інструкції від головного уролога МОЗУ заслуженого діяча науки, академіка А.А. Чайки, який очолював урологічну службу в Україні.

Протягом десяти післявоєнних років урологічна мережа в нашій області розвивалася повільно. Крім загальних труднощів відновлення,

недостатнім було забезпечення інструментами, не вистачало цистоскопів, а ті що були, швидко виходили з ладу. Бракувало індигокарміну, сергозину, рентгенівських плівок.

У 1952 р. відновлено урологічне відділення в дніпропетровській міській лікарні № 2, яким завідував І.С. Ємець (з 1960 р. – О.В. Люлько). Одночасно факультетська клініка Дніпропетровського медичного інституту (зав. проф. М.А. Кімбаровський) з обласної лікарні була переведена в міську лікарню №1. Там же викладався курс урології; його вів асистент клініки І.І. Савельєв, який закінчив ординатуру з урології. У 1960 р. урологічне відділення на 50 ліжок лікарні ім. І.І. Мечникова стало базою доцентського курсу з урології ДМІ.

І.І. Савельєв (1919–1987) після закінчення ординатури з серпня 1951 до серпня 1952 р. працював ординатором, а потім завідувачем хірургічним відділенням обласної лікарні ім. І.І. Мечникова. З вересня 1952 р. працював асистентом кафедри факультетської хірургії (за курсом урології) ДМІ. У 1954 р. захистив кандидатську дисертацію «Найближчі та віддалені результати пересадки сечоводів у кишечник за Тихоновим». У 1956 р. обраний за конкурсом на посаду доцента тієї ж кафедри. З 1966 до 1973 р. головний обласний уролог. У 1981 р. І.І. Савельєв за вислугою років пішов на пенсію.

Із другої половини шестидесятих років мережа урологічної допомоги розгортається швидше. Активізувалася і урологічна допомога дітям, після того як кафедру дитячої хірургії Дніпропетровського медичного інституту (з 1957 до 1978 р.) очолила проф. А.Д. Христич (1908–2000).

Значне покращення урологічної допомоги у 1965 р. у порівнянні з 1958 р. пов'язане із загальним зростанням лікувально-профілактичних закладів області та розпорядженням МОЗУ про подальший розвиток спеціалізованої допомоги. Сприяло цьому відновлення діяльності позаштатних урологів. У 1966 р. обласним урологом призначений І.І. Савельєв, а Б.Т. Фукс – міським урологом з 1955 р. Збільшилася кількість ліжкової мережі і в містах області. Цьому сприяв прихід в урологію енергійних, ініціативних урологів: канд. мед. наук І.Є. Каледіна (міського уролога Кривого Рогу), В.С. Гагарінова (міського уролога Дніпродзержинська) в майбутньому доктора медичних наук, завідувача відділу специфічних інфекцій Київського науково-дослідного інституту урології і нефрології та С.П. Левіта міського уролога Нікополя.

Валентин Симонович Гагарінов – учень кандидата медичних наук, лікаря, що називається

ся «від Бога», Рудольфа Павловича Крікента, завідував урологічним відділенням 1-ї міської лікарні м. Дніпродзержинська. Із 1966 до 1975 р. — міський уролог Дніпродзержинська.

У 1958 р. при поліклініці міської лікарні №1 Павлограда вперше був відкритий кабінет, в якому почав працювати молодий лікар-уролог Микола Тимофійович Можейко. Після переведення його на посаду головного лікаря медсанчастини у 1960 р. був організований другий урологічний прийом. У зв'язку з необхідністю розширення спеціалізованої допомоги працівникам Західного Донбасу у 1967 р. при хірургічному відділенні міськлікарні №1 було виділено 20 урологічних ліжок, а у 1969 р. відкрито самостійне урологічне відділення на 30 ліжок.

Із 1979 до 1994 р. урологічним відділенням завідував Віктор Миколайович Коробко. Понад 20 років у відділенні працював урологом лікар А.Є. Максимчук. Зі зростанням кількості населення Західного Донбасу розвивалася і урологічна служба. У 1982 р. урологічне відділення розширено до 40, а в 1988 р. — до 60 ліжок. У 1994 р. у зв'язку з оптимізацією ліжкового фонду відділення скорочено до 40 ліжок, у 1995 р. — до 30 ліжок. У 2002 р. відділення переведено на базу 4-ї міської лікарні м. Павлограда, в 2009 р. у зв'язку з реорганізацією відділення було закрито. З 1994 р. до 2009 р. відділення очолював Віктор Григорович Зайченко.

На сьогодні урологічна служба м. Павлограда представлена амбулаторно-поліклінічним прийомом: на базі КНП «Павлоградська міська лікарня №1» Павлоградської міської ради — 1,0 ставки, де нині працює один фахівець. На базі КНП «Павлоградська міська лікарня інтенсивного лікування» ПМР — 2,0 ставки, де працюють 3 лікарі, з них 2 — на 0,5 ставки та 1 лікар на 1,0 ставки. Стаціонарна урологічна допомога надається на базі хірургічного відділення КНП «Павлоградська міська лікарня інтенсивного лікування» ПМР, де відсутні урологічні ліжка та урологічні ставки по відділенню. З червня 2016 р. на базі КНП «Павлоградська міська лікарня №1» ПМР функціонує відділення хірургії одного дня, куди направляються пацієнти для дрібних урологічних операцій. Невідкладна урологічна допомога надається на базі КНП «Павлоградська міська лікарня інтенсивного лікування» ПМР.

У 1965 р. вже були створені урологічні відділення в Дніпродзержинську та Нікополі по 30 ліжок. У Кривому Розі кількість ліжок у трьох урологічних відділеннях у 1960 р. доведено до 175. Урологічне відділення на 50 ліжок обласної

лікарні ім. І.І. Мечникова стало базою доцентського курсу з урології Дніпропетровського медичного інституту. З часом розширилася ліжкова мережа. У 1964 р. відкрито 20 фтизіоурологічних ліжок при фтизіатричному диспансері Дніпропетровська, а з 1965 р. — 40 при фтизіатричному диспансері Кривого Рогу. У 1965 р. відкрито 10 онкоурологічних ліжок при обласному онкодиспансері. У 1964 р. встановлена штучна нирка в 16-й міській лікарні Дніпропетровська, а в 1965 р. — у Кривому Розі.

Таким чином, у Дніпропетровській області в 1960 р. було розгорнуто 460 урологічних ліжок, працювало 25 урологічних прийомів. Урологічну допомогу забезпечували 53 лікарі-урологи. Крім того, у Дніпропетровську відкрито 50 урологічних ліжок і 3 урологічних амбулаторних прийоми у відомчих установах (на залізниці, водному транспорті, Південному машинобудівному заводі), що обслуговуються п'ятьма урологами. Два урологи працювали в Дніпропетровському медичному інституті (завідувач курсом урології доцент І.І. Савельєв та асистент курсу Б.С. Горєв), ще 3 лікарі — в інших установах. Із 53 працюючих в області урологів 33 підготовлені на місцевих базах: в урологічній клініці медичного інституту, урологічному відділенні 10-ї міської лікарні Дніпропетровська, в 1-й міській лікарні Кривого Рогу та 9-й міській лікарні Дніпродзержинська [3].

Чимало урологів (22), деякі повторно, підвищували кваліфікацію на курсах або на робочому місці на кафедрах урології в інститутах удосконалення лікарів Москви, Ленінграда, Києва, Харкова, Запоріжжя, Львова, Баку. Одні лікарі — з попередньою хірургічною підготовкою, інші, працюючи в співдружності з хірургами, отримали належну хірургічну підготовку; зросла їх хірургічна активність.

На урологічних ліжках обласного центру та районів області допомога хворим надавалася на рівні того часу. Поряд з практичною роботою багато з них виконували наукові дослідження. Тільки за 1958—1966 рр. 5 урологів захистили кандидатські дисертації: І.І. Савельєв у 1958 р. — «Пересадка сечоводів у товсту кишку»; В.С. Гагарінов у 1963 р. — «Розширення вен сім'яного канатика (клінічне дослідження)»; І.С. Каледін у 1963 р. — «Функціональний стан нирок при деяких захворюваннях і оперативних втручаннях»; О.В. Люлько у 1964 р. — «Лікування розширених вен сім'яного канатика (експериментально-клінічне дослідження)»; Б.С. Горєв у 1966 р. — «Про експериментальний педункуліт і піелонефрит».

Понад 80% практичних лікарів мали друковані наукові роботи. За ці роки урологами області опубліковано в різних журналах і збірниках 129 наукових статей. Про характер, спрямованість цих робіт можна отримати деяке уявлення зі звіту роботи обласного наукового урологічного товариства. Крім активної участі в роботі урологічного товариства, чимало урологів брали участь у республіканських (не лише України, але й інших республік СРСР), а також союзних конференціях, пленумах і з'їздах урологів. Багато хто з них виступав з доповідями (про що свідчать опубліковані наукові праці та тези) або брали участь у дебатах, ділилися своїм досвідом. У цей час (де пізніше, де раніше) відбулася зміна завідуючих відділеннями: у Дніпропетровську відділення очолили: А.М. Білостоцький, В.М. Кліндухов, А.М. Барський, О.С. Анохін, Ю.І. Удовичський, Б.І. Ягмур, В.Г. Кравченко; у Кривому Розі – П.Є. Снопков, у Дніпродзержинську – П.І. Кропінов, у Нікополі – В.М. Садиков, у Павлограді – М.Т. Можейко. Вони зробили значний внесок в урологічну службу нашої області.

У 1968 р. Аркадій Михайлович Білостоцький став завідувачем урологічного відділення 10-ї міської лікарні Дніпропетровська. Лікувальну роботу поєднував з науковою діяльністю. Брав активну участь у роботі обласного наукового товариства урологів. Активно впроваджував у практику відділення найсучасніші методи обстеження і лікування хворих. Виховував і навчав молодих лікарів урологічній майстерності, які в подальшому стали досвідченими фахівцями-урологами: В.О. Черніловський, В.М. Кліндухов, Б.Е. Ягмур, В.В. Цеслік, А.І. Шевченко, М.В. Удовиченко.

У розвитку урології області помітну роль відіграло наукове урологічне товариство, завжди залишаючись в авангарді. Воно почало своє існування у травні 1935 р. як секція Всеукраїнського товариства урологів (ВТУ). Крім звіту в журналі «Урологія» в 1939 р. і наведених вище відомостей, ніяких матеріалів про той період його роботи не збереглося. Діяльність товариства, перервана Другою Світовою війною, відновилася в серпні 1946 р. Голова правління ВТУ академік Р.М. Фронштейн 5 квітня 1946 р. запропонував відновити діяльність товариства як філії ВТУ і надати план роботи. Спочатку товариство об'єднувало, як і до війни, лікарів, що цікавляться урологією – венерологів, хірургів та урологів. З роками товариство змінювалося: до його складу ввійшла молодь, для якої воно стало школою урології. Якщо спочатку доповіді та демонст-

рації були головним чином з питань гонореї та її ускладнень, трихомоніазу, простатиту, то надалі все частіше виступала молодь, що прийшла в урологію. З доповідей того часу слід відзначити наступні: «Абсцеси передміхурової залози», «Про міхурово-сечовідний рефлюкс», «Лікування раку передміхурової залози синестролом і орхектомія», «Пухлини нирок. Дивертикули сечового міхура за матеріалом урологічної клініки ДМІ» та ін.

Члени товариства періодично виїжджали в райони області для проведення наукових конференцій та консультацій хворих.

Із 1952 р. діяльність товариства перервалася і відновилася у 1956 р. До його складу увійшли, в основному, урологи, кількість яких у місті значно зросла. До 1959 р. урологічне товариство входило до складу Дніпропетровського єдиного медичного наукового товариства. У лютому 1959 р. був прийнятий типовий статут міського урологічного товариства. Членів товариства було 18. У грудні 1969 р. відповідно до побажання урологів районів області, рішенням загальних зборів був прийнятий статут обласного товариства, який 7 січня 1961 р. затверджений і зареєстрований в обласному відділі охорони здоров'я. Звіти про роботу товариства щорічно направлялися голові правління республіканського товариства та обласному відділу охорони здоров'я. У 1965 р. товариство об'єднувало вже 47 урологів (36 – з Дніпропетровська та 11 – з районів області). У 1965 р. вийшли зі складу обласного товариства урологи Кривого Рогу і утворили своє міське урологічне товариство. З позиції сьогодення можна сказати, що через значний час урологи Кривого Рогу багато чого втратили. Відділившись від обласного товариства, вони не мали можливості вчасно отримувати відомості про наукові досягнення урологічного центру області, міжнародного товариства урологів та ін. [3].

Із 1956 до 1965 р. проведено 68 засідань товариства. На них заслухано 66 доповідей, 68 демонстрацій і 22 звіти, що свідчить про активну участь членів товариства в його роботі. Доповіді, демонстрації були присвячені різним розділам урології та висвітлювали її актуальні проблеми.

Доповідь про стан урологічної допомоги в області щорічно робив обласний уролог. Кожного року обговорювалася також доповідь міського уролога про стан урологічної допомоги в Дніпропетровську.

Немає потреби перераховувати питання, які заслуховувалися і обговорювалися на засі-

даннях товариства. Деякі доповіді надруковані. Слід зазначити, що до 1965 р. у Дніпропетровській області, де на початку століття не надавалась спеціалізована урологічна допомога, вона відокремилась від хірургії, розвивалася і досягла високого рівня. Офіційним її початком слід вважати відкриття урологічного амбулаторного прийому в 1930 р. в Дніпропетровську та урологічних ліжок у 1932 р. у Дніпропетровську та Кривому Розі. Подальшому розширенню урологічної мережі, розвитку урологічної допомоги сприяла організуюча роль МОЗ України та управління Всеукраїнського товариства урологів (ВТУ). Значна роль у цьому належить заслуженому діячу науки академіку А.А. Чайці. Він очолював урологічну службу МОЗ України як головний уролог і був головою правління Українського товариства урологів. Варто сказати про визначну роль голови ВТУ проф. Р.М. Фронштейна в житті урологічного товариства в період відновлення області після руйнувань, завданих у роки фашистської окупації.

У лютому 1964 р. Володимир Григорович Кравченко (1923–2003) став завідувати урологічним відділенням на 20 ліжок на базі Дніпропетровського обласного туберкульозного диспансеру. У серпні 1974 р. відділення розширено до 80 ліжок. Під його керівництвом працювали лікарі: А.С. Ковальов, І.М. Суслов, І.М. Русинко. У 1976 р. його праця була високо оцінена міністром охорони здоров'я СРСР академіком Б.В. Петровським. Його праця також високо оцінювалася адміністрацією області та Дніпропетровського обласного наукового товариства. У 1996 р. Володимир Григорович вийшов на пенсію.

У 1970 р. в Кривому Розі було відкрито друге урологічне відділення на базі 2-ї міської лікарні на 40 ліжок, яке очолив П.Є. Снопков. У 1972 р. в місті відкрито третє відділення на базі 6-ї міської лікарні на 30 ліжок, завідувачем був призначений К.О. Сокольський. Урологічні відділення були створені на базі трьох великих багатопрофільних лікарень і стали центрами урологічної допомоги населенню міста і навколишніх його районів. У 1972 р. на базі 1-ї міської лікарні відкрито дитяче урологічне відділення.

У 1973 р. урологічні відділення 1-ї і 2-ї міських лікарень об'єднані на базі 2-ї і, таким чином, був створений міський спеціалізований центр урологічної допомоги на 80 ліжок. Керівником урологічного центру та головним міським позаштатним урологом став П.Є. Снопков, який був обраний головою Криворізького урологічного товариства. А завідувачем 2-го урологічного відділення був призначений І.Ф. Бондар. Зі

створенням центру була організована цілодобова ургентна урологічна допомога хворим та консультативний поліклінічний прийом.

У 1981 р. урологічне відділення 6-ї міської лікарні Кривого Рогу переведено в 5-ту і розширено з 30 до 60 ліжок. З 1988 до 1998 р. відділення очолював В.Є. Глушаков. У 1992 р. 2-га міська лікарня переселилася в нове приміщення, в яке був переведений міський урологічний центр на 120 ліжок. Керівником створеного центру залишався П.Є. Снопков, якого в 1997 р. змінив Ф.М. Махлевич. Він же очолив і міське урологічне товариство. З 1999 до 2003 р. керівником урологічного центру, а також головним позаштатним міським урологом і головою урологічного товариства був В.Є. Глушаков.

З 2003 р. і донині керівником урологічного центру та позаштатним головним урологом міста працює І.Б. Білий. У зв'язку зі скороченням ліжкового фонду в місті, станом на 01 січня 2017 року відбулося скорочення двох урологічних відділень на 30 ліжок і створено єдине урологічне відділення на 90 ліжок. Через медичну реформу вторинної ланки лікувальних закладів з 1 серпня 2020 року було скорочено ще 30 урологічних ліжок. На теперішній час у Кривому Розі працює урологічне відділення в КП «Криворізька міська клінічна лікарня № 2» КМР на 60 ліжок. Також у місті є 10 урологічних ліжок, які виділені в хірургічному відділенні КП «Криворізька міська лікарня № 10», де працює 1 лікар-уролог.

Урологічне відділення у 6-й міській лікарні м. Дніпропетровська було відкрито в 1972 р. в першому лікувальному 3-поверховому корпусі лікарняного комплексу. Першим завідувачем був призначений Аркадій Натанович Барський, фронтвик, підполковник медичної служби.

Протягом 15 років (1986–2002) відділенням керував Анатолій Михайлович Бойко – талановитий лікар, вчитель, наставник, головний позаштатний уролог міського управління охорони здоров'я, Заслужений лікар України. Його неодноразово обирали депутатом районної ради. Він активний учасник Дніпропетровського обласного наукового товариства урологів. У 2002 р. за станом здоров'я пішов на заслужений відпочинок. Потім відділення очолив Володимир Федорович Кобзев. Із 2014 р. урологічне відділення лікарні очолює лікар вищої категорії Євген Вікторович Пілін.

17 грудня 1975 р. відкрито урологічне відділення на 60 ліжок у 7-й міській лікарні Дніпродзержинська (нині Кам'янське). Першим завідувачем урологічного відділення був Павло

Іванович Кропінов з 17.12.1975 до 26.11.1981 р. (помер на роботі після операційного дня). Після нього урологічне відділення очолювали: Віктор Антонович Худяков – з 1981 до 1986 р.; Анатолій Дмитрович Верещака – з 1986 до 2004 р.; Віктор Єгорович Андреев – з 2004 до 30.11.2018 р.; Едуард Сергійович Оверченко – з 2019 р. по теперішній час.

Із 1966 до 2000 р. змінилося 4 обласних урологи: після І.І. Савельєва обласним урологом став О.С. Анохін (1973), потім доцент Б.С. Горєв (1989), доцент С.І. Баранник (1993), а з 1999 р. до 2018 р. – професор В.П. Стусь. Із 2018 р. у зв'язку з реорганізацією професор В.П. Стусь став експертом за напрямом «Урологія» при Департаменті охорони здоров'я Дніпропетровської облдержадміністрації.

У 1967 році у Нікополі в міській лікарні № 1 на базі хірургічного відділення на 60 ліжок було відкрито урологічне відділення на 30 ліжок. Завідувала відділенням Серафима Петрівна Левіт. Потім відділення очолила Валентина Федорівна Майстренко. У цей період у відділенні працювали ординатори І.Г. Виленчик, Г.О. Хвойка, П.М. Шейко, В.М. Сади́ков. Одночасно в 1-й міській поліклініці відкривається кабінет уролога, очолюваний Емілією Олександрівною Олькевіч.

З 1979 до 2005 р. урологічне відділення і урологічну службу Нікополя очолив Віталій Михайлович Сади́ков. На балансі відділення до цього моменту вже було 45 ліжок. Лікарі відділення безперервно підвищували кваліфікацію, впроваджували в практику передові технології, використовуючи нове обладнання. Урологічна допомога надавалася не лише нікопольчанам, а й жителям Нікопольського району. Відкрилися кабінети уролога додатково в інших поліклініках міста, в якому працювали Володимир Федорович Кобзєв, Микола Іванович Лавренюк, Владислав Євгенович Панфілов.

Приходять молоді, перспективні лікарі-урологи з новими силами, з новими поглядами. У поліклініках починають працювати Андрій Валерійович Кобзєв, Ігор Захарович Лінський, Андрій Васильович Русин, Артем Ігорович Лебедєв, Андрій Володимирович Зуєв, Денис Анатолійович Янута, Андрій Євгенович Галичанський. Із 2005 р. і донині урологічним відділенням на 20 ліжок керує к.мед.н. Сергій Віталійович Сади́ков.

Урологічне відділення № 1 4-ї міської лікарні м. Дніпропетровська було відкрито у 1990 році на 60 ліжок. Микола Володимирович Удовиченко – завідувач 1-м урологічним

відділенням 4-ї міської лікарні з 1990 до 2008 р. Із 2008 р. по теперішній час завідувач 1-го відділення (25 ліжок) к. мед. н. Степушкін Сергій Петрович.

Урологічне відділення № 2 4-ї міської лікарні Дніпропетровська було відкрито 14 червня 1990 року на 60 ліжок. Першим завідувачем відділенням був лікар вищої категорії Борис Еммануїлович Ягмур. У 1997 р. після виділення 10 онкологічних ліжок відділення надає спеціалізовану допомогу хворим онкоурологічного профілю. З 2001 р. відділення зросло до 45 ліжок. Із 2012 року відділенням завідує Микола Володимирович Сергєєв. Практично всі лікарі відділення володіють ендоскопічною технікою: ТУРП, уретероскопією, екстракцією і контактною літотрипсією каменів сечоводів, пункційною нефротомією, перкутанною нефролітотрипсією.

Михайло Йосипович Гусаков – учасник Сталінградської битви, провідний хірург медсанбату, працював головним хірургом з 1953 до 1986 р. і був засновником хірургічної служби в місті Жовті Води. При хірургічному відділенні працювали урологами: Олександр Петрович Давидов (1970–1996), Антоніна Федорівна Ганіхіна (1977–1996), Василь Євгенович Панченко (1987–2000). У 1990 р. створено урологічне відділення на 30 ліжок, яким керував чудовий спеціаліст, лікар-уролог вищої категорії Василь Євгенович Панченко. З 2000 до 2011 р. урологічне відділення очолював лікар-уролог, к. мед. н. Сергій Валентинович Берестенко. У 2011 р. урологічне відділення реформовано в денний хірургічний стаціонар, де функціонувало 20 урологічних ліжок та 5 урологічних ліжок в хірургічному відділенні. Із 2016 р. денний стаціонар ліквідовано, нині функціонує прийом в поліклініці на 0,5 ставки уролога та 5 ліжок в хірургічному відділенні.

3 липня 1997 року на черговому засіданні науково-практичного товариства урологів Дніпропетровської області було прийнято рішення створити Дніпропетровську філію Української асоціації урологів у складі 97 осіб. Головою філії був обраний член-кореспондент АМН України, професор О.В. Люлька.

Кафедра урології організована 1 вересня 1974 року із доцентського курсу кафедри факультетської хірургії (наказ ректора ДМІ І.І. Крижановської від 23 серпня 1974 р.). Першим завідувачем кафедри обрано д. мед. н., професора О.В. Люлька. Клінічною базою кафедри стала обласна клінічна лікарня ім. І.І. Мечникова – 5-й поверх хірургічного корпусу – обласне

урологічне відділення на 80 ліжок. Особливий внесок у розвиток відділення та кафедри урології зробив головний лікар лікарні ім. І.І. Мечникова, а потім завідувач Дніпропетровським обласним відділом охорони здоров'я В.М. Аршава. Клініка під керівництвом професора О.В. Люлька перетворилася на організаційно-методичний і науковий центр урологічної служби Дніпропетровської області.

О.В. Люлька народився в сім'ї робітників. Після закінчення у 1959 р. Дніпропетровського медичного інституту працював урологом, потім завідувачем урологічного відділення 2-ї міської лікарні Дніпропетровська. У 1964 р. захистив кандидатську дисертацію «Лікування розширення вен сім'яного канатика». У 1965 р. він – асистент, а з 1968 р. – доцент кафедри госпітальної хірургії ДМІ. У 1971 р. захистив докторську дисертацію «Гостра непрохідність кишечника», а у 1974 р. йому присвоєне звання професора. Клініка під його керівництвом стала організаційно-методичним і науковим центром урологічної служби Дніпропетровської області [6].

У 1974 р. на кафедрі працювали 8 співробітників. Їз них: завідувач кафедри, професор О.В. Люлька, доцент І.І. Савельєв і 3 асистенти (канд. мед. н. Б.С. Горєв, канд. мед. н. Л.М. Волкова і лікар В.М. Ткаченко), старший лаборант К.Г. Розчаховська, лаборант та препаратер. Крім того, з цього часу на кафедрі постійно навчались 3–6 очних та заочних аспірантів, 2–5 клінічних ординаторів.

У багатогранній діяльності кафедри з перших днів її існування можна виділити кілька напрямів: розвиток і зміцнення матеріально-технічної бази; підготовка висококваліфікованих кадрів; пошук свого наукового напрямку і впровадження в лікувальну практику сучасних оперативних втручань, діагностики і терапії; навчально-методична робота; встановлення контактів для співробітництва в різноманітних видах діяльності.

Незважаючи на невеликий термін свого існування, урологічна клініка стала спеціалізованим центром з надання урологічної допомоги. Впровадження органозберігаючих операцій в дитячу практику, здійснене співробітниками кафедри урології, стало важливою віхою в лікуванні та реабілітації важкого контингенту хворих. 13 вересня 1983 року за ініціативою завідувача кафедри був організований обласний дитячий урологічний прийом, підготовлені кадри для відкриття дитячого урологічного відділення. Рішенням Президії Республіканського товариства урологів від 27 квітня 1977 р. при ка-

федрі урології ДМІ утворений «Республіканський центр корекції статі».

З переходом у 2-поверховий корпус обласної лікарні ім. І.І. Мечникова (1986) матеріальна база кафедри розширилася: 70 ліжок урологічного відділення для дорослих (у тому числі 10 урогінекологічних), 30 ліжок дитячого урологічного і 30 ліжок дитячого нефрологічного відділень.

У 1986 р. відкрито дитяче урологічне відділення на 30 ліжок в обласній клінічній лікарні ім. І.І. Мечникова (зав. – к. мед. н. Микола Володимирович Агафонов). У цей період у відділенні виконувались реконструктивні оперативні втручання на нирках та сечостатеви́х органах у дітей віком від народження до 14 років.

У 1993 р. відділення дитячої урології було переведене в обласну дитячу лікарню. Їз 1993 до 2004 р. завідувачим був к. мед. н., Заслужений лікар України Олександр Львович Хитрик. Їз 2004 до 2010 р. завідувачкою була к. мед. н. Заслужений лікар України Людмила Миколаївна Волкова. Їз 2010 р. донині очолює відділення Марина Василівна Бойко. Їз 2004 р. у відділенні працює Оксана Анатоліївна Островська, з 2011 р. – Антон Вікторович Обертинський. У відділенні лікують дітей з патологією зовнішніх статевих органів, при нейрогенному сечовому міхурі, сечокам'яній хворобі, з гострими та хронічними циститами, гострими та хронічними пієлонефритами, енурезом та інш.

Створення кафедри значно підвищило якість викладання урології і заклало передумови для рішення кадрової проблеми з урології в Дніпропетровській області. У клініці щорічно лікувалися 1300–1500 хворих і виконувалися 750–950 операцій. Кафедра очолила організаційно-методичну роботу з надання спеціалізованої допомоги населенню Дніпропетровської області. Спільна робота з органами і закладами практичної охорони здоров'я проводилася відповідно до наказів інституту та обласного відділу охорони здоров'я. Вона включала лікувально-консультативну допомогу, підвищення кваліфікації практичних лікарів, проведення науково-практичних конференцій, семінарів, засідань наукового товариства урологів, впровадження в практику охорони здоров'я нових методів діагностики, лікування і профілактики урологічних захворювань, видання методичних рекомендацій, монографій з актуальних питань урології, організаційно-методичні заходи, санітарно-просвітницьку роботу.

Досягнуті успіхи кафедри урології і урологів області дозволили в жовтні 1980 р. Пре-

зидії республіканського наукового товариства урологів провести в Дніпропетровську III з'їзд урологів України. У ньому брали участь не лише урологи України, а й усього СРСР. З'їзд з представництва (понад 800 осіб) був Всесоюзним. Відкриття з'їзду відбулося у шойно введеному в експлуатацію оперному театрі. Пленарні засідання проводилися у Палаці студентів. На з'їзді всебічно обговорювалися наступні питання: амбулаторно-поліклінічна допомога урологічним хворим; невідкладна допомога в урології; двостороння хірургічна патологія нирок і верхніх сечовивідних шляхів.

Завдяки активності співробітників кафедри в короткі терміни були створені необхідні умови для проведення наукових досліджень на високому сучасному рівні. Починаючи з 1974 р., при кафедрі працює науковий студентський гурток, де свої знання з урології щорічно удосконалюють 8–12 студентів. Члени гуртка систематично виступають з доповідями на студентських кафедральних, міжкафедральних, факультетських, інститутських, а також обласних науково-практичних конференціях.

Кращі студентські роботи, виконані на кафедрі, публікуються в збірниках наукових робіт. За перші 10 років існування кафедри опубліковано 76 таких робіт. Члени наукового гуртка брали активну участь в обласних, республіканських та Всесоюзних конкурсах на кращу студентську роботу, де неодноразово удостоювались дипломів та інших нагород. Деякі кружківці стали аспірантами кафедри (В.М. Мягкий, А.В. Прохоренко, С.І. Баранник, О.В. Бойко, М.В. Агафонов, А.М. Фрідберг, Р.М. Молчанов, І.В. Козловський, С.В. Берестенко, Д.М. Гайдамаченко), клінічними ординаторами (В.В. Заяць, М.В. Мітченко, Ю.М. Постолов, В.П. Стусь, О.А. Бібік).

Крім наукової і лікувальної роботи, одним з основних видів діяльності є навчально-методична робота. На кафедрі сьогодні навчаються студенти IV курсу лікувального, медико-профілактичного та іноземного факультетів, лікарі-інтерни 1-го, 2-го року навчання та клінічні ординатори і магістри. З перших років колектив працює над удосконаленням навчального процесу: є в достатній кількості тематичні навчальні кімнати, обладнані наочними навчальними посібниками, атласами і підручниками, написаними співробітниками кафедри. У своїй науковій і педагогічній діяльності співробітники широко використовують можливості обчислювальної техніки.

Розвиток методів роботи з комп'ютерною технікою, її використання в науковій і педа-

гогічній діяльності, дало можливість створити у 2001 р. «Інтернет-клас» – на базі 9 комп'ютерів IBM PC/AT 486, отриманих як спонсорську допомогу. Основною метою даної структури є концентрація наукового, практичного і навчального матеріалів та забезпечення можливості доступу до нього співробітників, студентів, лікарів-інтернів, магістрів, клінічних ординаторів, курсантів та лікарів.

У класі зібрані збірники та монографії, написані співробітниками кафедри, усі випуски всеукраїнського журналу «Урологія» та інші сучасні науково-практичні видання з урологічної тематики. Придбано понад 30 компакт-дисків (CD) із навчальними програмами для студентів, матеріалами урологічних конгресів, конференцій та з'їздів за рядом напрямів (урологія, нефрологія, онкоурологія, андрологія, урогінекологія, анатомія та ін.). Їх кількість постійно зростає. Основною особливістю класу є можливість доступу до Internet із використанням 9 комп'ютерів, об'єднаних у мережу, розташованих не лише в комп'ютерному класі, але й у кожній навчальній кімнаті та конференц-залі. Наявність мережі дозволяє проводити одночасну демонстрацію навчального матеріалу або роботу в Internet у навчальних кімнатах. Створення класу дозволило розпочати черговий етап щодо удосконалення наукової, педагогічної діяльності, а також підвищення професійного рівня співробітників.

Як навчальні посібники широко використовуються книги, написані співробітниками кафедри: «Урологія: Підручник». – К.: Вища школа, 1993 (О.Ф. Возіанов, О.В. Люлько); «Рецептурный справочник врача». – К.: Здоров'я, 1981 (И.С. Чекман, А.В. Люлько, Б.С. Горев и соавт.), витримав 7 видань; «Основы практической урологии детского возраста». – К.: Вища школа, 1984 (А.В. Люлько, Д.Д. Мурванидзе, А.Ф. Возіанов); «Рентгеноурологическая диагностика в педиатрии». – К.: Здоров'я, 1985 (А.В. Терещенко, А.В. Люлько); «Атлас-руководство по урологии». – К.: Вища школа, 1990 (А.В. Люлько, А.Ф. Возіанов, И.К. Ковальчук); «Лекции по урологии детского возраста». – Душанбе, 1998 (Т.Р. Кадири, А.В. Люлько); «Атлас-руководство по урологии». – в 3 томах. Изд. второе, переработанное и дополненное. – Днепропетровск: РИА «Днепр-VAL», 2001 (А.Ф. Возіанов, А.В. Люлько); «Урологія: Підручник». Вид. друге, пер. і доповн. – Дніпропетровськ: РВА «Дніпро-VAL», 2002 (О.Ф. Возіанов, О.В. Люлько) [7].

З 1989 р. при кафедрі були виділені години за курсом нефрології, який вела к.мед.н.

Світлана Анатоліївна Романенко. У 1991 р. на цю посаду призначено к. мед. н. Ольгу Вікторівну Бойко. У 1992 р. був відкритий доцентський курс по нефрології, який очолив д.мед.н. Петро Федорович Карпов; асистентом курсу призначений к.мед.н. Олександр Анатолійович Бібік. У зв'язку з неможливістю комплектування у 1993 р. курс довелося передати на кафедру терапії.

У 1991 р. клінічна база кафедри розширилася за рахунок багатопрофільної міської клінічної лікарні № 4, при якій була відкрита філія кафедри. Постійно в цій філії працював д. мед. н. П.Ф. Карпов.

У 1990 р. при обласній лікарні ім. І.І. Мечникова відкрито відділення дистанційної літо-трипсії на 20 ліжок – завідувач к. мед. н., доцент Сергій Іванович Баранник. У 1996 р. наказом головного лікаря професора В.О. Павлова відділення розширено до 30 ліжок для дистанційної літо-трипсії та 10 ліжок ендоскопічної урології (зав. – доцент С.І. Баранник).

Життя – це рух. Одне за іншим переведені в обласну дитячу лікарню дитяче нефрологічне (1992) і дитяче урологічне (1993) відділення. У 1993 р. на базі обласної лікарні ім. І.І. Мечникова при кафедрі урології відкрито відділення ендоскопічної хірургії (урологія, гінекологія, хірургія) на 20 ліжок (зав. відділенням – к. мед. н. Андрій Михайлович Фрідберг). У 1994 р. хірургічна ендоскопічна апаратура передана на кафедру госпітальної хірургії, а гінекологічна – на кафедру гінекології, де утворені ендоскопічні кабінети.

Співробітники кафедри постійно займалися питаннями андрології. Отримані результати дозволили головному лікарю лікарні проф. В.О. Павлову наказом № 293-а від 04.11.1992 р. відкрити в обласній лікарні ім. І.І. Мечникова андрологічне відділення. Воно почало функціонувати з 25 січня 1993 року у складі урологічної клініки (завідувач – к.мед.н. В.П. Стусь) на 30 ліжок для надання спеціалізованої допомоги пацієнтам області із захворюваннями чоловічих статевих органів, безпліддям.

У зв'язку з обмеженням бюджетних коштів фінансування на утримання лікарні і приведенням штатного розпису у відповідність з встановленим лімітом по заробітній платі наказом головного лікаря обласної лікарні № 303 від 4.06.1996 р. ліжковий фонд відділення скорочений до 15 ліжок і відділення переведено на роботу по господарському розрахунку. З вересня 1999 р. відділення знову переведено на бюджетне фінансування у зв'язку з заборонаю на про-

ведення госпрозрахункової діяльності в медичних установах. Завідувачем відділення з 1999 р. призначений Іван Вікторович Козловський, з 2006 р. – Артем Людвигович Суварян. У 2008 р. андрологічні ліжка були передані до складу урологічного відділення №1.

З 1993 р. введена 3-річна інтернатура, у зв'язку з чим збільшилася кількість співробітників до 12 (професор О.В. Люлько, доцент П.Ф. Карпов, доцент Ю.І. Удовицький, асистенти – к. мед. н. С.І. Баранник, к. мед. н. В.П. Стусь, к. мед. н. М.М. Моїсеєнко, к. мед. н. Р.М. Молчанов, 2 старших лаборанти, лаборант, 2 препаратори). За ці роки відбулася зміна поколінь. Пішли на заслужений відпочинок доцент І.І. Савельєв, доцент Б.С. Горєв, асистент Л.Н. Волкова. На кафедру хірургії на посаду доцента перейшов асистент, к. мед. н. В.М. Ткаченко.

З огляду на великий обсяг роботи, з ініціативи завідувача кафедри, розумінням проблеми і підтримки головного лікаря д. мед. н., професора В.О. Павлова, наказом № 40 від 17.02. 1992 р. при клініці урології була організована анестезіолого-реанімаційна група (зав. – к.мед.н. С.І. Забашний). У 2006 р. в клініці відкрито відділення інтенсивної терапії на 8 ліжок (зав. – к. мед. н. О.С. Гарміш) з двома сестринськими і одним лікарським цілодобовими постами.

У 1993 р. у зв'язку з виходом доцента Б.С. Горєва на пенсію обласним урологом призначений доцент С.І. Баранник (з 1993 до 1999).

У 1999 р. на кафедру хірургічних хвороб на посаду професора призначений доцент, д. мед. н. С.І. Баранник. Відділення дистанційної літо-трипсії і ендоскопічної урології очолив асистент кафедри, к. мед. н. Р.М. Молчанов. Асистент кафедри кандидат медичних наук М.М. Моїсеєнко призначений на посаду завідуючого загальнохірургічним відділенням обласного клінічного об'єднання «Фтизіатрія». На посаду асистента кафедри прийняті канд. мед. наук А.М. Фрідберг, І.В. Козловський, С.О. Павлюк.

У зв'язку з обранням у 1999 р. С.І. Баранника на посаду професора кафедри хірургічних хвороб ДМА головним урологом Дніпропетровської області призначений доцент В.П. Стусь (з 1999 до 2018 р.), а з 2018 року – експерт за напрямом «Урологія» при Департаменті охорони здоров'я Дніпропетровської облдержадміністрації.

З 1971 р. до 1984 р. урологічне відділення обласної лікарні ім. І.І. Мечникова очолював О.С. Анохін, а з 1984 р. до 1991 р. завідував урологічним відділенням Ю.І. Удовицький. З січня 1991 до квітня 1992 р. – завідувач урологічного

відділення В.П. Стусь. З 1992 р. до 2001 р. урологічне відділення знову очолив к. мед. н. Ю.І. Удовицький [9].

За ініціативою професора О.В. Люлька був заснований науково-практичний журнал «Урологія» і почав видаватися у м. Дніпропетровську з червня 1997 року з метою сприяння розвитку теоретичної та клінічної урології, нефрології, андрології та трансплантології в Україні. Редакційну колегію очолили: О.Ф. Возіанов (головний редактор), О.В. Люлька (заступник головного редактора), В.П. Стусь (відповідальний секретар).

3 липня 1997 р. відбулося чергове засідання науково-практичного товариства урологів Дніпропетровської області, на якому було прийнято рішення створити Дніпропетровську філію Української асоціації урологів у складі 97 осіб. Головою філії було обрано члена-кореспондента НАМН України, професора О.В. Люлька. У вересні 1997 р. у Києві відбулася засновницька конференція Асоціації урологів України, на якій був прийнятий статут.

У 1999 р. клінічна база кафедри урології розширилася. У новому хірургічному корпусі обласної лікарні, завдяки ініціативі і багаторічним зусиллям головного лікаря професора В.О. Павлова і директора клініки урології професора О.В. Люлька, створене відділення трансплантації і хронічного гемодіалізу на 25 ліжок, яке очолив к. мед. н., доцент В.П. Стусь. Значним досягненням у роботі відділення стало покращення стану з хронічною нирковою недостатністю, можливість проводити у значної частини хворих амбулаторного діалізу, впровадження операцій з клітинної та тканинної ембріон-трансплантації (2000), а також перші успішні аллотрансплантації трупної донорської нирки (2001) [9].

З вересня 2000 р. відповідно до наказу МОЗ України, що забороняє сумісництво в лікувальних установах співробітникам ВНЗ, доценти Ю.І. Удовицький, доцент В.П. Стусь переходять на постійну роботу на кафедру урології. Завідувачем урологічного відділення на 30 ліжок призначається Євген Валентинович Ганічев, з вересня 2001 р. – Едуард Олександрович Світличний, а з листопада 2006 р. – к. мед. н. Микола Миколайович Моїсеєнко.

Відділення онкоурології на 30 ліжок та 10 ліжками рентген-ендоскопічної урології було відкрито наказом головного лікаря лікарні №111 від 07.04.2000 р. (зав. – к. мед. н. Андрій Михайлович Фрідберг). Наказом обласного управління охорони здоров'я від 01 червня 2001 року в клініці відкритий обласний онкоурологічний

центр для надання висококваліфікованої допомоги населенню Дніпропетровської області. Створені всі умови для комплексного обстеження та лікування онкоурологічних хворих. Із 2006 р. відділення онкоурології очолив Сергій Олександрович Павлюк. Куратор відділення к. мед. н. Р.М. Молчанов. У цей час широко впроваджені радикальна простатектомія, радикальна цистектомія з ортотопічним заміщенням сечового міхура за Studer.

У 2006 р. у зв'язку з виробничою необхідністю, для повноцінного використання універсальної апаратури, розташованої в рентген-ендоскопічній операційній відділення урології №1 (виконання дистанційної літотрипсії, контактної літотрипсії, операцій під рентгенконтролем на сечових шляхах і проведення ангіографічних досліджень) наказом № 566 головного лікаря професора В.О. Павлова від 07.11.2006 р., був створений рентгенхірургічний блок урологічного профілю на 10 ліжок (завідувач – Едуард Олександрович Світличний).

З метою забезпечення надання висококваліфікованої спеціалізованої медичної допомоги хворим з урологічною патологією на III рівні, впровадження малоінвазивних оперативних технологій і з урахуванням умов наказу МОЗ України № 33 від 23.02.2000 р, наказом головного лікаря лікарні №183 від 05.03.2008 р. з квітня 2008 р. урологічне відділення №1 на 30 ліжок було об'єднано з урологічним відділенням №3 (андрологічне) на 15 ліжок і створено урологічне відділення №1 на 45 ліжок з ліжками для андрологічних хворих (зав. – Дмитро Іванович Люлька).

З моменту створення кафедри колектив прагнув сформувати свій власний науковий напрямок. Роки наукових пошуків сприяли до виходу на науковий напрямок, присвячений вивченню патогенезу, діагностики і лікування захворювань органів сечостатевої системи. З погляду на складну екологічну ситуацію в нашій країні, співробітники кафедри за останній час виконали держбюджетні науково-дослідні роботи: «Розробка ефективних заходів профілактики захворювань сечостатевої системи доброякісного і злоякісного (рак сечового міхура, передміхурової залози) характеру у населення, яке підлягає постійному впливу комбінації радіаційних та хімічних чинників» (2004–2008), науковий керівник – професор О.В. Люлька, відповідальний виконавець доцент В.П. Стусь; «Розробка нових методів лікування та профілактики раку сечового міхура та раку передміхурової залози» (2009–2011), науковий керівник – про-

фесор О.В. Люлько, відповідальний виконавець д.мед.н. В.П. Стусь та ініціативні НДР «Вивчення впливу запальних процесів на виникнення та розвиток раку органів сечостатевої системи» (2004–2010), науковий керівник – професор О.В.Люлько, відповідальний виконавець, асистент Р.М. Молчанов; «Чоловіче безпліддя: етіологія, патогенез, лікування» (2009–2013), науковий керівник – професор О.В. Люлько, відповідальний виконавець – д.мед.н. В.П.Стусь. За 2000–2010 рр. опубліковано понад 200 наукових робіт (із них – 11 монографій та підручник), захищено 1 докторську та 7 кандидатських дисертацій.

Визнання авторитету наукової школи кафедри підтверджено присвоєнням завідувачу кафедри О.В. Люлька почесного звання Заслужений діяч науки і техніки Української РСР (1989), обранням членом-кореспондентом АМН України (1994), членом спеціалізованої Ради МОЗ України, академіком міжнародної академії бджільництва і апітерапії, членом редколегії журналу «*Andrologia*», заступником головного редактора журналів «Урологія» і «Медичні перспективи», редактором журналу «Науковий вісник Придніпров'я»; за вагомих особистий внесок у розвиток медичної науки, підготовку висококваліфікованих спеціалістів для охорони здоров'я завідувач кафедри нагороджений відзнакою Президента України – орденом «За заслуги» III ступеня, двічі визнаний Міжнародною людиною року в 1997–1998 рр., 1998–1999 рр. і Міжнародною людиною тисячоліття, нагороджений Британським біографічним інститутом срібною медаллю «За досягнення XX сторіччя», срібною медаллю Російської академії природничих наук «За розвиток медицини й охорони здоров'я», двома пам'ятними медалями Російської академії природничих наук «Автор наукового відкриття», присвяченої лауреату Нобелівської премії Петру Леонідовичу Капиці, медаллю американського біографічного інституту «Пошана другого тисячоліття» [8].

Наказом ректора ДДМА від 10.09.2010 р. кафедра урології об'єднана з кафедрою оперативної хірургії та топографічної анатомії і створена кафедра урології, оперативної хірургії та топографічної анатомії. Завідувачем кафедри став професор Олексій Володимирович Люлько. Курс оперативної хірургії та топографічної анатомії викладають д.мед.н., доцент В.В. Кошарний, д.мед.н., професор Т.О. Квятковська, викладачі: к.мед.н. В.І. Великородний, к.мед.н. О.М. Шарпова, к.мед.н. К.А. Кушнар'ова, Л.О. Алексюк, К.М. Вихристенко, ст. лаборант М.А. Рогозна.

У 2011 р. завідувачем кафедри призначено д.мед.н., професора В.П. Стуся, який продовжив втілювати задуми свого вчителя – професора О.В. Люлька. За останні роки кафедра поповнилася молодими викладачами – асистент М.Ю. Поліон, асистент К.С. Бараннік. У 2012–2014 рр. співробітниками кафедри видано українською, російською та англійською мовами навчально-методичний посібник «Урологія (методичні розробки практичних занять для студентів)», який рекомендовано Центральним методичним кабінетом з вищої медичної освіти МОЗ України як навчально-методичний посібник для студентів вищих медичних закладів IV рівня акредитації.

У 2011 р. завідувачем відділення онкоурології призначений Іван Анатолійович Осінній, а з 2012 р. – Володимир Миколайович Краснов. В онкоурологічному відділенні виконуються не лише операції з приводу пухлин сечостатевих органів, але також застосовується ад'ювантна, неоад'ювантна терапія, диспансерне спостереження за хворими. Впродовж 2019–2020 рр. впроваджено лапароскопічні операції при раку нирки.

У грудні 2011 р. завідувачем урологічного відділення №1 призначений к.мед.н. Є.П. Українець (наказ головного лікаря ОЛМ професора С.А. Риженка №1820 від 14.12.2011 р.). У серпні 2012 р. рентген-хірургічний блок урологічного профілю на 10 ліжок було об'єднано з урологічним відділенням №1 на 45 ліжок і створено урологічне відділення №1 на 55 ліжок (зав. – к.мед.н. Євген Петрович Українець). При підтримці головного лікаря обласної лікарні професора С.А. Риженка у відділенні впроваджені і широко використовуються: лапароскопічні оперативні втручання; уретероскопія з контактною літотрипсією при каменях сечоводу; перкутанна нефроскопія з контактною літотрипсією при каменях нирок; одномоментна уретероскопія і нефроскопія з контактною літотрипсією при каменях нирок і сечоводів; ТУРП при ДГПЗ, включаючи фотоселективну вапоризацію передміхурової залози.

12 вересня 2013р. після тривалої і важкої хвороби обірвалося життя видатного вченого, лікаря, педагога, члена-кореспондента НАМН України, академіка Міжнародної академії бджільництва, академіка Міжнародної академії екології, безпеки людини і природи (IAEMNPS) по секції навколишнього середовища і здоров'я людини, лауреата Державної премії УРСР, Заслуженого діяча науки і техніки УРСР, лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки, завідувача кафедри урології (1974–2011),

проректора з наукової та лікувальної роботи Дніпропетровської державної медичної академії (1982–2005), віце-президента Української асоціації урологів, голови обласного товариства урологів, члена Міжнародної асоціації урологів, заступника головного редактора журналу «Урологія» та «Медичні перспективи», головного редактора журналу «Новини науки Придніпров'я», члена спеціалізованої вченої ради при Інституті урології та нефрології АМН України, доктора медичних наук, професора О.В. Люлька. Світла пам'ять про Олексія Володимировича Люлька, талановитого вченого, блискучого хірурга-уролога, педагога, вчителя назавжди залишиться в серцях його учнів, колег і численних пацієнтів.

У 2014 р. за редакцією д. мед. н. професора В.П. Стуся видано навчально-методичний посібник «Урологія (практичні навички)», який укладений відповідно до програми з урології для студентів вищих медичних закладів IV рівня акредитації, в умовах кредитно-модульної системи освіти, затверджений Центральним методичним кабінетом з вищої медичної освіти МОЗ України та Міністерства освіти і науки України.

Професор В.П. Стусь та доцент В.В. Кошарний брали участь у підготовці та виданні першого Національного підручника «Урологія» (2013), який підготовлений відповідно до затвердженої МОЗ України сучасної кредитно-модульної системи в рамках 90-годинної програми викладання на четвертому курсі за спеціальностями «Лікувальна справа», «Педіатрія», «Медико-профілактична справа» та «Медична психологія».

Необхідно зазначити, що колектив кафедри сповнений сил, чітко розуміє, як багато ще необхідно зробити для перебудови навчального процесу на всіх курсах, підвищення вимог до якості лікувальної роботи, розширення і поглиблення наукової роботи, більш дієвого впливу на показники здоров'я населення регіону.

У 2015 р. на кафедрі урології, оперативної хірургії та топографічної анатомії працювали: д.мед.н., професор В.П. Стусь, д.мед.н., професор Т.О. Квятковська, д.мед.н., доцент В.В. Кошарний, к.мед.н. М.М. Моїсеєнко, к.мед.н. А.М. Фрідберг, к.мед.н. В.І. Великородний, к.мед.н. О.М. Шарапова, к.мед.н. К.А. Кушнарьова, асистент М.Ю. Поліон, асистент К.С. Бараннік, викладач Л.О. Алексюк, викладач К.М. Вихристенко, ст. лаборант С.О. Ляховець, ст. лаборант М.А. Рогозна, лаборант Ляховець К.Є., лаборант М.Л. Павлова.

27 листопада 2013 р. проведена конференція урологів Дніпропетровської області у складі

87 осіб, на якій прийнято рішення створити Асоціацію урологів Дніпропетровської області як добровільну самоврядну громадську організацію. Головою правління Асоціації урологів було обрано професора В.П. Стуся.

Із 1935 р. (з моменту створення Дніпропетровського урологічного товариства) до 2020 р. проведено 504 засідання товариства.

Останні роки ознаменувалися продовженням реформування галузі охорони здоров'я у Дніпропетровській області. Відбулося створення госпітальних округів (оптимізація другого рівня надання медичної допомоги), що сприяло скороченню урологічних ліжок у районних лікарнях та покращенню використання урологічних ліжок у спеціалізованих урологічних відділеннях міських лікарень. На сьогоднішній день в Дніпропетровській області налічується 345 ліжок. Урологічний прийом (дорослих і дітей) проводиться в 69 установах охорони здоров'я. Виділено 138,0 ставок урологів для дорослих. В ЦРЛ виділено 14,50 ставок. У поліклініках виділено 69,25 ставок. В області працює 136 лікарів-урологів. З них 6 дитячих урологів і 4 урологи працюють в установах підготовки кадрів. Фізичних осіб дорослих урологів в лікувальних установах області – 126 осіб, у тому числі в поліклініці – 57 урологів, в районах працюють 9 урологів.

Відсоток атестованих лікарів-урологів Дніпропетровської області становить 86, відсоток урологів з вищою категорією – 47,9, з першою – 34,2, з другою – 17,9%.

За 2018 р. урологами області виконано 7148 оперативних втручань, із них 3786 – ендоскопічні та інструментальні, що становить 52,9%, 449 сеансів дистанційної літотрипсії. В амбулаторних умовах виконано 3084 операції.

Наказом ректора ДЗ «ДМА МОЗ України» від 30.08.2016 у зв'язку з реорганізацією навчального процесу цикл оперативної хірургії та топографічної анатомії передано на кафедру клінічної анатомії. Кафедра урології – окремий підрозділ академії (завідувач – професор В.П. Стусь). На сьогодні на кафедрі 7 ставок професорсько-викладацького складу, 1 ставка ст. лаборанта та ставка лаборанта. Крім того, на кафедрі навчаються 3 аспіранти, 3 клінічних ординатори та 8 лікарів-інтернів.

Клінічною базою кафедри є КП «Дніпропетровська обласна клінічна лікарня ім. І.І. Мечникова Дніпропетровської обласної ради» (генеральний директор – професор С.А. Риженко). На сьогодні в клініці урології функціонує 91 ліжок: урологічне відділення № 1 на 55 ліжок (зав. – к.мед.н. Є.П. Українець); урологічне

відділення № 2 на 30 ліжок (зав. – В.М. Краснов); відділення анестезіології та інтенсивної терапії № 3 на 6 ліжок (зав. – к.мед.н. О.С. Гарміш).

За 2011–2020 рр. співробітники кафедри прийняли участь у 117 Всеукраїнських та зарубіжних науково-практичних конференціях, симпозиумах, конгресах та з'їздах. Кафедра проводить щомісячні короткотермінові курси підвищення кваліфікації практичних лікарів.

З 2011 до 2020 р. співробітниками кафедри опубліковано 83 статті, 95 тез, 4 монографії, 6 підручників, 2 довідники, 10 навчально-методичних посібників, 2 інформаційних листи. Отримано 4 патенти на корисну модель. Захищено 2 кандидатські дисертації (асистенти К.С. Баранник та М.Ю. Поліон).

Дніпропетровська філія Української асоціації урологів регулярно проводить конференції та засідання. У 2015 р. започаткована щорічна Всеукраїнська науково-практична конференція «Сучасні методи діагностики та лікування в урології, андрології та онкоурології» у Дніпропетровську. Делегації урологів нашої області брали активну участь у всеукраїнських конференціях,

у міжнародних конференціях, конгресах, симпозиумах та майстер-класах.

Доповіді за участю співробітників кафедри постійно в програмі Європейських та світових конгресів (на 27-му конгресі ECCMID, Відень 24.04.2017; на конференції IDWeek-2018, США 5.10.2018; на конференції ASCO-2019, США 16.02.2019; на конгресі ASCO (01.06.2019), Чикаго, США; конгресі ASA Antimicrobials, Sydney, Australia, 02.2019; KCA 2019 congress November 15-16 in Miami, Florida; на конгресі ASCO 2020, 29.05-02.06.2020, Чикаго, США; 35th Annual EAU Congress - Virtual (EAU20V), 19 July 2020).

Кафедра урології та урологи Дніпропетровської області внесли посильний внесок у становлення і розвиток своєї спеціальності. Розвиток її характеризується і багато в чому визначається, з одного боку, широким використанням медицини в цілому, а також біології, генетики, фізики, хімії, медичної кібернетики, техніки, співдружності на стику наук, з іншого – швидкістю впровадження цих досягнень у практику через вдосконалення наявних і створення нових методів діагностики, лікування і профілактики урологічних захворювань.

Список літератури

1. Баранник С.І., Стусь В.П. Внесок вчених-хірургів медичної академії у розвиток урології на Дніпропетровщині (до 100-річчя кафедри загальної хірургії ДЗ «ДМА МОЗ України»). *Урологія*. 2018. Т. 22, № 2. С. 92–99.
2. Баранник С.І., Стусь В.П., Трофімов М.В. Професор Деревенко Володимир Миколайович (до 140-річчя від дня народження). *Урологія*. 2019. Т. 23, № 3. С. 270–280.
3. Люлька А.В. Кафедра урологии (история, становление, достижения и перспективы). Дніпропетровськ: Пороги, 2008. 347 с.
4. Люлька А.В., Стусь В.П. История развития урологии в Днепропетровской области. *Урологія*. 2013. Т. 17, № 1. С. 51–63.
5. Професори (бібліографічний довідник професорів ДДМА). Дніпропетровськ: Пороги, 2002. 318 с.
6. Стусь В.П. До 80-річчя нашого вчителя – члена-кореспондента НАМН України, доктора медичних наук, професора О.В. Люлька. *Медичні перспективи*. 2015. Т. 20, № 3. С. 145–147.
7. Стусь В.П. Історія кафедри урології Дніпропетровської державної медичної академії (1974–2004 рр.). *Урологія*. 2004. Т. 8, № 3. С. 63–79.
8. Стусь В.П. Люлька Олександр Володимирович: Бібліографія. Дніпропетровськ: Пороги, 2005. 236 с.
9. Стусь В.П., Рыженко С.А. История развития урологической службы Днепропетровской областной больницы им. И.И. Мечникова (к 220-летию со дня больницы). *Урологія*. 2018. Т. 22, № 3. С. 99–112.

Реферат

ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ УРОЛОГИИ В ДНЕПРОПЕТРОВСКОЙ ОБЛАСТИ (К 85-ЛЕТИЮ СОЗДАНИЯ ОБЩЕСТВА УРОЛОГОВ ДНЕПРОПЕТРОВСКОЙ ОБЛАСТИ)

В.П. Стусь, С.И. Баранник

На Екатеринославщине до 30-х годов прошлого века специализированной урологической помощи не было. Амбулаторные больные посещали кожно-венерические диспансеры, где ими занимались венерологи и так называемые «цистоскописты». В стационарах, в том числе и в хирургических клиниках, которыми заведовали профессора А.А. Абражанов, Я.И. Гальперн, урологических больных лечили хирурги, для инструментального исследования урологических больных привлекали цистоскопистов, которые приходили со своими цистоскопами. Урологические заболевания лечились и на других кафедрах Днепропетровского медицинского института – факультетской (проф. С.К. Соловьев), общей хирургии (проф. М.Т. Фридман, Е.Ю. Крамаренко) и др. В клинике общей хирургии урологии, как специальности, придавалось большое значение. Урологических больных вел ассистент Б.Т. Фукс. После специализации в клинике Б.Н. Хольцова и В.А. Гораша в 1930 году. Он впервые в Днепропетровске ввел урологический амбулаторный прием во дворце профилактики (поликлинике № 1) второй городской больницы Днепропетровска.

В 1932 г. во 2-й городской больнице Днепропетровска было развернуто 20 урологических коек, которые стали базой Днепропетровского института усовершенствования врачей. В 1940 г. количество урологических коек в Днепропетровске было увеличено до 30. Они стали также базой доцентского курса по урологии медицинского института. В отделении работали, кроме доцента Б.Т. Фукса, который возглавлял курс, ассистент и ординатор института усовершенствования врачей И.С. Емец. Накануне Второй Мировой войны доцентский курс был реорганизован в кафедру института усовершенствования врачей.

В мае 1935 г. в Днепропетровске впервые организовано урологическое общество, как секция Всеукраинского урологического общества. Оно объединило врачей, которые работали по специальности и интересовались этой специальностью, урологов (были единицы), цистоскопис-

Summary

HISTORY OF UROLOGY DEVELOPMENT IN DNEPROPETROVSK REGION (TO THE 85TH ANNIVERSARY OF THE CREATION OF THE SOCIETY OF UROLOGISTS OF THE DNEPROPETROVSK REGION)

V.P. Stus, S.I. Barannik

On Katerynoslav region until the 30th years of the last century, specialized urological aid hasn't not been presented. Ambulatory patients have been visiting venereal hospitals, where they were engaged venereologists and so-called "tsistoskopisty". In hospitals, including surgical clinics, which were headed by Professor A.A. Abrazhanov, Ya.Y. Halpern, urological patients have been treated by surgeons, for instrumental investigations of urologic patients have been attracted "tsistoskopisty", who came with his cystoscope. Urological diseases have been treated at other departments of Dnepropetrovsk Medical Institute - Faculty (Prof. S.K. Solovyev), general surgery (Prof. M.T. Friedman, E. Kramarenko) and others. Urological patients have been treated by assistant B.T. Fuks. After specialization in the clinic B.N. Holtsov and V.A. Gorash and in 1930, for the first time in Dnipropetrovsk, he conducted an urological outpatient appointment at the prevention palace (Polyclinic № 1) of the hospital # 2.

In 1932, there were 20 urological beds in the hospital #2, which became the basis of the Dnepropetrovsk institute of improvement of doctors. In 1940 number of urologic beds in Dnepropetrovsk has been increased to 30. The department worked, in addition to associate professor B.T. Fuks, who has been the Head of the course, assistant and resident of the Institute for Advanced Medical Studies I.S. Emets. On the eve of the World War II as professor at the course was reorganized into the Department of the Institute of improvement of doctors.

In May 1935 in Dnipropetrovsk for the first time has been organized the urological community, as a section of Ist Ukrainian urological society. It brought together doctors, who worked on the specialty and interest in this specialty, urologists, "tsistoskopist", venereologists, surgeons, gynecologists. The total amount - was 38 people. Associate Professor Boris Timofeevich Fuks was elected the first chairman of the society. Since 1935 to 1939 has been held 24 plenary session of the urological community: 25 reports and 76 demonstrations of patients.

On the eve of the World War II, there were 45 urological beds in the Dnipropetrovsk region)

тов, венерологов, хирургов, гинекологов. Общее количество составило 38 человек. Первым председателем общества был избран доцент Борис Тимофеевич Фукс. С 1935 по 1939 г. проведено 24 пленарных заседания урологического общества. Заслушано 25 докладов, сделано 76 демонстраций больных.

Накануне Второй Мировой войны в Днепропетровской области было 45 урологических коек (30 в Днепропетровске и 15 в Кривом Роге) и один специализированный урологический прием в Днепропетровске, кроме приема урологических больных в 3 кожно-венерических диспансерах. Работали четыре уролога (3 – в Днепропетровске и один – в Кривом Роге) и 5–6 цистоскопистов «гонорологов», занимавшихся малой урологией.

После освобождения Днепропетровска от фашистских захватчиков продолжило работу урологическое общество. Его активной работе способствовала тесная связь с правлением Украинского общества урологов, членом правления которого стал Б.Т. Фукс.

В 1952 г. в больнице им. И.И. Мечникова организовано областное урологическое отделение, которое возглавил кандидат медицинских наук И.И. Савельев. После того, как в 1953 г. Б.Т. Фукс ушел с кафедры хирургии медицинского института и стал заведовать отделением в 10-й городской больнице, доцентом кафедры по курсу урологии был избран И.И. Савельев.

Благодаря распоряжениям Министерства здравоохранения Украины (МЗУ), согласно которым в штат облздравотделов министерством введена единица внештатного областного уролога, несколько улучшилась урологическая помощь. В Днепропетровской области первым областным урологом был назначен доцент Б.Т. Фукс. Областной уролог получал инструкции от главного уролога Минздрава Украины заслуженного деятеля науки, академика А.А. Чайки, который возглавил урологическую службу в Украине.

Значительное улучшение урологической помощи в 1965 г. по сравнению с 1958 г. связано с общим ростом лечебно-профилактических учреждений области и распоряжением Минздрава Украины о дальнейшем развитии специализированной помощи. Способствовало этому возобновление деятельности внештатных урологов. В 1966 г. областным урологом назначен И.И. Савельев, а Б.Т. Фукс – городским урологом. С 1955 г. увеличилось количество коек и в городах области.

Таким образом, в Днепропетровской области в 1960 г. находилось 460 урологических коек,

and one specialized urological reception in Dnipropetrovsk, in addition to the reception of urological patients in the 3 skin-venereal dispensaries. 4 urologists have been worked and (3 - in Dnepropetrovsk and one - in Kriviy Rih) and 5 - 6 "tsistoskopists".

After the liberation of Dnipropetrovsk from the fascist invaders, the urological society continued to work. It's active work promoted and closely associated with the board Ukrainian Society of Urology.

In 1952, in the hospital named after. I.I. Mechnikov has been organized regional urology department, which was headed by the candidate of medical Sciences I.I. Saveliev. After that, in 1953 B.T. Fuks resigned from the Department of Surgery of Medical Institute and began to work in the department in the hospital #10, I.I. Saveliev was elected an associate professor of the department of urology

In the Dnepropetrovsk region, the first regional urologist was appointed associate professor B.T. Fuks. Regional urologist received instructions from the chief urologist of Ministry of Health of Ukraine Honored Worker of Science, Academician A.A. Chaika, who was head of the urological service in Ukraine.

Thus, in 1960 there was 460 urological beds in the Dnipropetrovsk region, worked 25 urology practices and 53 urologists. Furthermore, in Dnspropetrovsk has opened 50 urological beds and 3 urological outpatient reception and in departmental institutions (for rail road, water transport, South engineering plant), served by five urologists. Two urologist have worked in the Dnepropetrovsk Medical and 3 doctors - in other institutions.

The scientific urological society has played a significant role in the development of urology in the region always remaining at the forefront. It began in May 1935. In addition to the report in the journal "Urology" in 1939 and the above information, no materials about that period of his work have survived. The activities of the society, interrupted by World War II, resumed in August 1946.

Since 1952 the activities of the society were interrupted and resumed in 1956. Its structure includes in the mainly urologists, the number of which in the city significantly increased. Until 1959, the urological society was part of the Dnipropetrovsk United Medical Scientific Society. Reports on the work of the society were annually sent to the chairman of the board of the republican society and the regional department of health. In 1965, the society had already united 47 urologists (36 from Dnipropetrovsk and 11 from districts of the region).

работало 25 урологических приемов. Урологическую помощь обеспечивали 53 врача-уролога. Кроме того, в Днепропетровске открыто 50 урологических коек и 3 урологических амбулаторных приема в ведомственных учреждениях (на железной дороге, водном транспорте, Южном машиностроительном заводе), обслуживаемых пятью урологами. Два уролога работали в Днепропетровском медицинском институте (заведующий курсом урологии доцент И.И. Савельев и ассистент курса Б.С. Горев), еще 3 врача – в других учреждениях. С 53 работающих в области урологов 33 подготовлены на местных базах: в урологической клинике медицинского института, урологическом отделении 10-й городской больницы Днепропетровска, в 1-й городской больнице Кривого Рога и 9-й городской больнице Днепродзержинска.

В развитии урологии области заметную роль играло научное урологическое общество, всегда оставаясь в авангарде. Оно начало свое существование в мае 1935 г. как секция Всеукраинского общества урологов (ВОУ). Кроме отчета в журнале «Урология» в 1939 г. и приведенных выше сведений, никаких материалов о том периоде его работы не сохранилось. Деятельность общества, прерванная Второй мировой войной, возобновилась в августе 1946 г. Сначала общество объединяло, как и до войны, врачей, интересующихся урологией – венерологов, хирургов и урологов. С годами общество менялось: в его состав вошла молодежь, для которой он стал школой урологии.

С 1952 г. деятельность общества прервалась и возобновилась в 1956 году. В его состав вошли, в основном, урологи, количество которых в городе значительно возросло. До 1959 г. урологическое общество входило в состав Днепропетровского единого медицинского научного общества. В феврале 1959 г. был принят типовой устав городского урологического общества. Членов общества было 18. В декабре 1969 г. в соответствии с пожеланиями урологов районов области, решением общего собрания был принят устав областного общества, который 7 января 1961 г. был утвержден и зарегистрирован в областном отделе здравоохранения. Отчеты о работе общества ежегодно направлялись председателю правления республиканского общества и областному отделу здравоохранения. В 1965 г. общество объединяло уже 47 урологов (36 – из Дне-пропетровска и 11 – из районов области).

С 1966 по 2000 г. сменилось 4 областных уролога: после И.И. Савельева областным урологом стал А.С. Анохин (1973), затем доцент

From 1966 to 2000 were 4 regional urologist as: after I.I. Savelyev regional urologist became A.S. Anokhin (1973), then associate professor B.S. Gorev (1989), associate professor S.I. Barannik (1993), and since 1999 to 2018 city of - Professor V.P. Stus. Since 2018 in connection with reorganized professor V.P. Stus became an expert in the direction of “Urology” at the Department of Health of the Dnipropetrovsk Regional State Administration.

On July 3 1997 at a regular meeting of the Scientific and Practical Society of Urologists of the Dnepropetrovsk Region it was decided to create the Dnipropetrovsk branch of the Ukrainian Association of Urologists consisting of 97 people. Chairman of the branch was elected Member of the correspondent of Academy of Medical Sciences of Ukraine, Professor A.V. Lyulko.

Department of Urology organized 1 September 1974. The first head of the department was elected Professor A.V. Lyulko. Clinical base of the department was the Regional Clinical Hospital n.a. I.I. Mechnikov - the regional urological department with 80 beds. The clinic under the guidance of Professor A.V. has become an organizational, methodological and scientific center of the urological service of the Dnipropetrovsk region.

In 2011, Professor V.P. Stus appointed head of the department. 27 November 2013 conference of urologists Dnipropetrovsk region composed of 87 and made a decision to create the Association of Urologists of Dnipropetrovsk region as public organization. Chairman of the Board of the Association of Urologists was elected Professor V.P. Stus. Since 1935 to has been held 504 meetings of the society.

Recent years have been created hospital districts, which contributed to the reduction of urological beds in the district and improve the use of urological beds in specialized urological departments of urban hospitals. At present, day there are 345 beds in Dnepropetrovsk region. Urological appointments (for adults and children) are carried out in 69 health care institutions. There are 126 adult urologists in medical institutions of the region.

The Department of Urology and Urologist of the region made a feasible contribution to the formation and development of their specialty . Its development is characterized by the widespread use of medicine in general , as well as biology , genetics, physics , chemistry , medical cybernetics , technology, commonwealth at the intersection of sciences, on the other hand , by the speed of implementation of these achievements into practice through the improvement of existing and the creation of new

Б.С. Горев (1989), доцент С.И. Баранник (1993), а с 1999 г. по 2018 г. – профессор В.П. Стусь. С 2018 г. в связи с реорганизацией профессор В.П. Стусь стал экспертом по направлению «Урология» при Департаменте здравоохранения Днепропетровской облгосадминистрации.

3 июля 1997 г. на очередном заседании научно-практического общества урологов Днепропетровской области было принято решение создать Днепропетровский филиал Украинской ассоциации урологов в составе 97 человек. Председателем филиала был избран член-корреспондент АМН Украины, профессор А.В. Люлько.

Кафедра урологии организована 1 сентября 1974 г. с доцентского курса кафедры факультетской хирургии (приказ ректора ДМИ И.И. Крыжановской от 23 августа 1974 г.). Первым заведующим кафедрой избран д. мед. н., профессор А.В. Люлько. Клинической базой кафедры стала областная клиническая больница им. И.И. Мечникова – 5-й этаж хирургического корпуса – областное урологическое отделение на 80 коек. Клиника под руководством профессора А.В. Люлько превратилась в организационно-методический и научный центр урологической службы Днепропетровской области.

В 2011 г. заведующим кафедрой назначен д.мед.н., профессор В.П. Стусь, который продолжил воплощать замыслы своего учителя – профессора А.В. Люлько. 27 ноября 2013 г. проведена конференция урологов Днепропетровской области в составе 87 человек, на которой принято решение создать Ассоциацию урологов Днепропетровской области как добровольную общественную организацию. Председателем правления Ассоциации урологов был избран профессор В.П. Стусь. С 1935 г. (с момента создания Днепропетровского урологического общества) по 2020 г. проведено 504 заседания общества.

Последние годы ознаменовались продолжением реформирования отрасли здравоохранения в Днепропетровской области. Состоялось создание госпитальных округов (оптимизация второго уровня оказания медицинской помощи), что способствовало сокращению урологических коек в районных и улучшению использования урологических коек в специализированных урологических отделениях городских больниц. На сегодняшний день в Днепропетровской области насчитывается 345 коек. Урологический прием (взрослых и детей) проводится в 69 учреждениях здравоохранения. Выделено 138,0 ставок урологов для взрослых. В ЦРБ выделено 14,50 ставок. В поликлиниках выделено 69,25 ставок. В области работают 136 врачей-урологов. Из них

methods of diagnosis, treatment and prevention urological diseases.

Keywords: urology, Dnipro, Dni propetrovsk region.

6 детских урологов и 4 уролога работают в учреждениях подготовки кадров. Физических лиц взрослых урологов в лечебных учреждениях области – 126 человек, в том числе в поликлинике – 57 урологов, в районах работают 9 урологов.

Кафедра урологии и урологи Днепропетровской области внесли посильный вклад в становление и развитие своей специальности. Развитие ее характеризуется и во многом определяется, с одной стороны, широким использованием медицины в целом, а также биологии, генетики, физики, химии, медицинской кибернетики, техники, содружества на стыке наук, с другой – скоростью внедрения этих достижений в практику через совершенствование имеющихся и создание новых методов диагностики, лечения и профилактики урологических заболеваний.

Ключевые слова: урология, история, Днепр, Днепропетровская область.

Адреса для листування

В.П. Стусь

E-mail: viktor.stus@gmail.com

Надійшла 15.10.2020.
Акцептована 30.11.2020.